

Megjelenik e politikai, tudományos és művészeti Lap minden héten kétszer: Szerdán és Szombaton. Hivatalos tudósításokon kívül, Hírlője közöl minden hirdetőment, egy negyed-szelet sorától három krajczárért pengő pénzben.

Nem-rendes levelezők kéretnek az Intézethez bérmentesen küldeni közléseiket.

VILÁG

Előfizetheti helyben és Budán Emich Gusztáv ur könyvkereskedésében (Uri és kigyó utcák szögletén) félre postán 6, különben 5 ezüst forinttal az országban minden — azon kívül csak a cs. kir. fő-postahivatalnál Bécsben.

Minden közlés „a Világ szerkesztő-hivatalának” cím alatt kéretik beküldetni.

Bekövetkezvén a pesti novemberi vásár, bizodalmasan figyelmeztetjük politikai lapunk t. cz olvasóit, 's különösen az ország távolabb részein lakókat, hogy ha lapunk jövő évi folyamára előfizetni szándékoznak, ezt most vásári alkalmattal legbiztosabban 's könnyebben eszközölhetik. Az előfizetési díj ugyan az marad, t. i. 1844. Január 1-től Junius végéig félre postán küldetéssel 6 p. forint, helyben boríték nélkül 's házhoz hordással 5 p. forint. — Kül tartományokba járatandó példányok iránt legcélszerűbb mód a bécsi főpostahivatalnál rendelkezni. — Lapunkra az előfizetések helyben nem szerkesztői hivatalunkban, hanem Emich Gusztáv könyvárus urnak Pesten az uri- és kigyó-utcák szögletén, 's Budán a hídfogadói-épületben levő könyvkereskedésében fogadtatnak-el. A, V i l á g' szerkesztősege.

Tartalom.

Az egyháziak bírói kiváltsága. I. — Valero I. A. ur és a magyar váltótörvények kezelése. — Adakozás a miskolcziak részére. — Fővárosi hírek 's események. Kinevezések. Országgyűlési tudósítások: Octob. 31-én: XCI. kerületi ülés részletei. Ugyan e napon LIX. országos ülés a mlgtos Főrendeknél. (Tanácskozás tárgya a vegyes házasságok ügyében készített ikenet 's ajánlott módosítások sat.) Novemb. 2-án XCIH. kerületi ülés (tárgyalása a kir. városok rendezéséről szóló választmányi javaslatnak a 360. sig.) Ugyan e napon LX. országos ülés a mlgtos Főrendeknél (A t. KK. és RR. kik ikenete a magy. nyelv és nemzetiség tárgyában a kerületi megállapodás szerint elfogadták.) Egyes ülés. (Felolvastatik a kegy. kir. levél a t. KK. és RR. nek az országos tanácskozásokban és előadásokban milyen nyelv használata iránt hozott végzésekre nézve.) Nov. 3-án XCIV. kerületi ülés (bírói választások megállapításának, tisztválasztási eljárások sat.) Ugyan e napon LXI. országos ülés a mlgtos Főrendeknél (a bünt. törv. könyv fölötti tanácskozás.) Nov. 4-én LXII. országos ülés a mlgtos Főrendeknél (folytatása a bünt. törv. könyvi tan.) — Országgyűlési rövid közlések (a nov. 4. 's 5. gkán tartott 95. 's 96. kerületi 's a nov. 6-ai 63. országos üléséről a mlgtos Főrendeknél.) Magyar partvidék (Fiumében „Buda” gőzös vízrebocsátatik.) Nagybritannia. (Hughes O'Connell társai hamis esküvő vádolják. — Rapallügy. Némely rebeccáit ellen a pör megkezdetik.) — Spanyolország. (Tanácsülés a barcelonai választás ügyében. A Correspondent és Gazeta az ország kibéküléséről beszélnek. Barcelona lődöztetése.) Franciaország (Vallásügyi vizsgálódás. Wallerstein hg. rendkiv. küldetésben Párisba megy.) Olaszország. Földrengés Nápolyban. A pápa téli lakába vonul. Szélvihar. Anconában katona vereség.) Németország. Segély-gyűjtés a hajótisztek számára.) — Görögország (A szeptemb. miniszterelnök Kolokotronit számú. Zavargás Patrasban.) Északamerika. (Clipper gőzös balsorsa.) Keletindia. (Brit hatalom terjedése.) Hírlapi kalászkok.

Társaságok. A Gyimesi miseruha (történeti beszély folytatása.) Törvények X. és Y. urak naplójából. (Színészet.) — Egyéb. Hivatalos és magán hirdetések. Gabonaár. Pénzkelet. Dunavízjárás.

Pest, november 8. 1843.

Az egyháziak bírói kiváltsága.

„Azon fontos szabadték eltörlése forog itt fen, mellyel a magyar clerus az egyházi törvények, fels. k. fejedelmek privilegialis levelei, honi törvényeink 's a legfelsőbb rendeletek biztosító szabályainál 's törvényszékeink itéleteinél fogva alkotmányunk kezdete óta mindenkor élt.” — Igy nyilatkozik egy, nemcsak általunk, hanem országoszeretve igen mélyen tisztelt nagy hazafi, mint az 1840. 5. t. cz. által kiküldött országos választmány tagja különvéleményében az egyháziak bírói kiváltsága mellett. — Mi, kik a fenérintett különvéleményt egyszer is, másszor is elmélkedve és fontolgatva átolvasók, mindig azon kívánattal tevők azt le asztalunkra: vajha azoknak leg-

alább nagyrésze, kiknek tisztók e hon boldogságát törvényekkel szilárdítani, kellő tekintetre 's komoly figyelemre méltatni az abban foglalt súlyteljes okokat, 's így meggyőződnék, hogy itt kiváltság — hogy itt jogrul van szó, mellynek fentartását nemcsak az egyháziak érdeke, alkotmányunk szelleme, törvényeink rendelete, hanem e felett magának a honnak jóléte, 's forrón szeretett nemzetünk boldogsága is megkívánja.

E lapok irányelveihez hűn ragaszkodva, minden, ős alkotmányunkban gyökerezett, törvény és százados szokás által szentesített jog 's kiváltság mellett, midőn annak eltörlése czéloztatik; — hacsak ezt ellenállhatlan okok, 's így maga a hon üdve nem követelné — felszólalni el nem mulasztjuk. Mi nem kérdezzük: első, második, harmadik vagy negyedik rendé-e a kiváltság, mellynek megszüntetése indítványoztatik? hanem igen lélekismeretes gondossággal megvizsgáljuk azt: vajjon alapos-e a jog és kiváltság? 's ha az, — vannak-e okaink, még pedig megczafolhatlan okaink, mellyek eltörlését hasznossá vagy szükségessé teszik? Im illy szempontból indulva emelünk tollat a „privilegium fori” mellett is: el nem titkolhatván csodálkozásunkat, ezen az egyházi rend egyik legfontosb 's következményteljes kiváltsága védelme körüli hidegség felett, mellyel azt azok, kiket „jog közel illet, 's fentartását érdekők sürgeti, mentve az országgyűlés foglalatosságától, olly részvétlenül hagyják el a sajtó-, 's nagyrészen a megyei téren is?!

Jog szempontjából indulván ki, azon kérdés itt legelső: vajjon az egyházi rend azon kiváltsága, melly szerint a törvényben nyilván kitett eseteken kívül, az egyháziak büntetteik miatt világi bírósága alá nem vonathatván, csak püspökeik által ítélthetnek el? törvényben gyökerezik-e, vagy sem? — Törvénykönyvünket elfogulatlan elmével nyomozva, e kiváltságok alapját írott törvényeink legelső zsenegjében leljük fel. Sz. István 2. k. és 3. fejezetében ezen kiváltság az egyháziaknak nyíltan megadatik, amabban az egyházi ügyek felett a püspököknek a szent canonic értelmében teljes hatalmuk törvényileg is elismertetik; már pedig, ki a 9 és 10. századok jogtörténeteiben nem egészen avatatlán, tudja, hogy az egyháziak büntetteikről bíróság az egész keresztény

világban a püspökök jogköréhez tartozott, következésképpen az ájtatos, a legbuzgóbb 's az isten szolgálói iránt kitűnő tisztelt 's ájtatos ragaszkodással viseltető szent király, mind avval felruházta a püspököket polgári törvényeiben is, mivel más szomszéd keresztény országokban a szent canonic szerint nem bírtak. Hogy nem merő következtetés, avagy pusztá gyanútan alapszik okoskodásunk, világosan kitűnik a 3. fejezetből, hol a 2. d. §-ban ez mondatik: *Nemo etiam quemlibet clericum in publico, nisi in Ecclesia examinare praesumat.* Az egyházi hatalomnak van tehát egyedül adva a jog, a papokat kérdezni, vagy is az akkori szójárás szerint itélet alá venni. Ha mi ebben annyit évek elfolyta után homályosnak tetszik: felvilágosítva van az Kálmán k. következő királyaink törvényeiben egész Verbőczyig, mikben különösen Kálmán 1. sz. k. 5. és 6. k. fejezetében, a legérthetőbben kimondatik, hogy az egyháziak elítélése nem világi, hanem püspöki itélet alá tartozik.

Első királyainktól nyert kiváltságát az egyházi rendnek későbbi fejedelmek sem szorították meg, 's annál kevésbbé törölték el, kivéve a 2. d. k. 4. d. cz. kijelölt büntetteket. De ha kinek kétsége támad, kérjük, mutassa elő a törvényt, mutassa elő első királyaink leveleit: mellyekben az egyháziak világi bíróság alá vettek? Ezt még eddig bebizonyítani nem lehetett, de igen az ellenkezőt, még pedig hitteles, habár törvénykönyvben nem található királyi oklevelekkel is. Igen is azon, a magyar előtt felejtethetetlen korból, mellyben aranybullánk születését üdvözöljük, azon dicső királyunk pecsétje által megörösített oklevelet mutatunk fel, ki szabadságunk aranylevelét nevével 's pecsétjével örökidőkre szentesítette! „*Omnibus in regno nostro* — így szól II. András hitteles oklevelében — *constitutis Sacerdotibus, Diaconis, Subdiaconis, Acolythis, Exorcistis, quibuslibet in sortem Domini per auctoritatem clericalem insignitis talem ac tantam auctoritatem Regia conferimus libertatem, ut si quispiam laicorum ex his aliquem sive de possessorio, seu de furto, seu de terris, seu quocunque alio actionis titulo praesumerit ad iudicem trahere secularem, ispe laicus eo ipso causae suae praejudicium faciat.*” Bizonyos ugyan, hogy később némi módosítást szenvedett e kiváltság, különösen a vagyoni

A VILÁG TÁRCZÁJA.

A gyimesi miseruha.

(Történeti beszély.)

V.

Az örült nő.

Bár Révay megtudá is Báthy vallomásától a rettenetes titkot, gyöngéd gonddal sietett nejehez, mert hisz tisztán állott lelke előtt azon tudat, hogy csak erőszak vad hatalma kényszeríthet Zsuzsánát arra, mit különben a világ minden csábjá sem csikarhatott volna ki ártatlan keblétől. — A várbeli mondattól megtudván, hogy neje idehozatásának első reggele óta lázban szenved, azon körülményt, hogy illyképen nem fog a történetekre emlékezni, akará használni a nemeslelkű férfit, 's mivel meg vala győződve, hogy Zsuzsánna most is szint ugy érdemes szerelmére, mint előbb vala, sőt még érdemesebb — mert e ház férje iránti szerelmének még bővebb tanuja volt — eltökélte tehát magában elhíttetni a felgyógyulandó nőt, hogy még jókor menté meg őt a rablónak véres körmeiből.

Ezen eltökéléssel emeltetett Révay kényelmes székere nejét, 's a nép nagyrészt hátrahagyva, hogy végkép lakhallanná tessenék a rabló-vár, maga erős kísérettel indult el Blatinca felé; — azonban alig voltak néhány órányira a vártól, midőn hírnökök érték utól, jelentve, hogy

távozása után, Holosios egy erős csapattal, mellyet más rabló lovagok segédelmével nyert, rohaná meg őket, 's bevénen a várt újra védelmi-állásba helyezkedék. sőt mi több, még Bakiosot is előkeresteté a sebesültek közül, 's mivel életjeleket vón rajta észre, orvosi ápolásra bizta.

E hír hallottára ismét vissza akart térni Révay a rablóvár alá, de mivel ezt neje iránti gondolai lehetlenné tették, kíséretének egy nagy részét küldte csak vissza, hogy új ostrom alá vegyék a várat, míg maga biztos helyre vivén nejét, nagyobb erővel térhetend vissza.

A tovább haladó férj, biztosan, 's háboríthatlanul utazott egy ideig, ámde nemsokára új vészek torlódtak útjába; a hatalmas Podmaninok megtudván, hogy rabló-társukat, veszély fenyegeti, Nyitra vidékéről, hol épen dulongtak Detrekő segédelmére siettek; 's utjokban találván Révayt, bőszdühvel támadták meg kíséretét, 's bár hősileg védte is ez magát, azokat, kik el nem estek, rablánczra fűzték.

Ez utóbbiak közt volt a tetemesen megsebesült Révay, 's neje is, 's míg az elsőbbit dus váltásdíj reményében egyik várunkba küldötték — Zsuzsánával Detrekő felé siettek, mellyel megszabadítván az ostromlótól, a szerencsétlen nő ismét átadatott Bakicsnak, kinek élte veszélyen kívül volt már, bár sebei hozzász. ápolást kívántak.

A szenvedély, mellyet Zsuzsánna a rabló keblében gyujta, olthatlan lángokkal égett ennek szívében, 's továbbí bírása után vágyva roppant kínosá igért az orvosnak, ha eloszthatja az örültség éjjelét, melly mindinkább elborítá a szerencsétlen nő agyát. Azonban az ég könyörülni látszék a boldogtalanon, mert bár mennyire ipar-

kodott is az orvos teljesíteni Bakics kívánatát, csak azt eszközölheté művészetével, hogy az, előbbi dühös kitoréseit elveszté, 's egykedvűséggé 's néma melázássá alakult által.

'S még e rettenetes helyzetben is kitűnt a nő szerelme és hűsége; mert bár a csendes örültség előlé is az eszméletek tiszta fejlődését, a megzavart fő csak Révayval foglalkodott, 's minden szó, mellyel a többnyire tompa merengésben ülő 's hidegen mosolygó nő, ábrándit elárulá, Révayt a szeretett férjjet emlegette, 's ohajtá vissza a szerető keblére.

A boldogtalan férj azalatt rettenetes kínok közt élt, mert bár több ízben folyamolt is a királyhoz és országgyűléshez, bár hatalmas fenyegetőzésekkel szólalt is föl a törvény a rabló ellen, nem volt erő, melly azt végrehajtaná, mert a király seregeit az ellenség más oldalról foglaltá el, a többi nagyok pedig önmaguk védelmére kényszerültek, hontartani fegyveres népeiket.

Evek folytak így le, 's a nő még mindig Bakics hatalmában volt, mert habár több ízben ostromlák is Révay 's rokonai Detrekőt, ez daczolt hatalmuknak, 's nem adá ki boldogtalan zsákmányát.

A hoszasz kínok elolták végre Révay élet-erejét. — 's a boldogtalan férj kora sírba hanyatlott. — Halálának híre Detrekőre is csakhamar elhatott, 's a rabló-vezér, ki már unni kezdé az örült nő miatti harcokat, most újabb bün-tervet forralt agyában.

Zsuzsánára családi örökség, 's házassági szerződés után szép birtok nézett, mellyet magáévá akart most tenni

a társalgás kellemei egyéb szellemi élvezekkel is szaporítassanak, minők felolvasások, zene előadások. E dícséretes uton a budai casino is halad; oly intézet ez, melyet közönségünk eddigelé még kevésbé ismer, 's mely mégis mind szerkezete, mind elrendezésére nézve fővárosaink legjeleseb társalgási gyűlhelyeinek egyike. Mult vasárnap nov. 5-én tetteg kezdetett meg ott a művészet pártolásának nyilvános tanúsítása az által, hogy e napon tartott az első hangversenyi előadás szép közönség jelenlétében. Ohajtjuk, hogy a szép süker minél több 's gyakoribb hasonló élvszerzésre buzdítsa a casinói egyet lelkes tagjait 's igazgatóságát. Mellékesen megérinthejtük, hogy ama széplelkű emberszerető vállalat a miskolci 's fejevári égettek számára előadott 's még adandó szinjátekok tárgyában szinte ezen casinói társalgás szüleménye.

— Ma ment végbe lukanényei L u k a Sándor hontmegyei főispáni helyettes ő mlságának ünnepélyes beigtatása a pesti e. b. váltótörvényszék elnökségébe. Az ünnepély körülményeit, 's az ez alkalommal tartott szónoklatokat (ha csak kivonatossan is) lapjaink jövő számai közleadjik.

— Megjelent a Tudománytár octoberi füzeté. Főbb cikkek: Népevelés. II. Korunk miveltégi állapotja (Folytatás) Györy Sándortul; Az észjogtudomány fejlődése 's jelen állapota, (Harmadik cikkely) Pauler Tivadartól; Csepel (Vége) Bognár Józseftől; Fogházakról Zsoldos Ignácztól. A literatúrai mellékek rovatában Sismondi 's az école génévoise ismertetése adatik. A critica szemle szól négy külön munkáról; a többek közt Miss Pardoe Magyarországról írt munkájáról, 's Tocqueville amerikai democratia című munkájának Rüder általi német fordításáról.

— A szavakulpai vontató-gőzhajózási társulat, mellyről már lapjaink . . . számában emlékezünk, a lapszabályait hozzánk is megküldvén, legnagyobb készséggel sietünk a t. közönséget értesíteni affelől, hogy a szavakulpai gőzhajózási szabadalmat nyert Fletcher M. úr előlegesen két vontató gőzös kiállítására 800. részvényt — 250 pfjával egyet adand ki, 's hogy részvények elfogadására Pesten Malvieux C. I. nagykereskedőház van megbizva. Az egyik gőzhajó naponta váratik partjainkra, innen rendeltetése helyére indulandó. Mi erősen hisszük, hogy e derék vállalat részvényei kapások lesznek, nem csupán hazafiai lelkesedés miatt, mellyet az minden hazafiban költeni fog; de azon bizonyos nyereség tekintetéből is, mellyel kínálkozik.

— A munkás Frankenburg Adolf ur szerkesztése mellett pesti könyvtáros Heckenast G. úr által ez évben megindított „Magyar Életképek“ kiadásával az említett könyvtáros ur, mint biztos, kulföbül hallók, felhagyand; azonban öröme az „Életképek“ barátinak jelenthetjük, miszerint azokat jövő 1844-re maga a szerkesztő Frankenburg úr fogja önköltségén kiadni, még pedig — véleményünk szerint igen helyesen — úgy, hogy a lapoknak változékosság által nagyobb érdekadhatás tekintetéből a „Magyar“ előnév kihagyatván, azoknak egyszerű, de tágasb jelentésű „Életképek“ címök legyen. Bennök rövid, könnyű modorban irandó kritikák, 's főleg női olvasmányra szánt tudományos értekezések, historiai töredékek 'st. fognak, válogatott beszélek 's versezetek mellett megjelenni; és hogy érdeket növelje, számdéka a fardhatlan szerkesztő-kiadó-

nak lelkes hölgyeinknek divat 's egyéb képekkel, himzett rajzokkal 's sat folyvást kedveskedni. Mi előre örvendünk vállalatának, 's csak azon egyet óhajtuk, hogy legyen szerencsésb tapintata Fr. urnak a közleendő tárgyak megválasztásában, mint volt eddigi hölgylapjaink szerkesztőinek, kik közül egynémelyek a civódások és korholásokban épen oly kevésbé tudák tollukat mérsékelni, mint mások a gyakran neveltséges magasztalásokban. Ha jól vagyunk értesítve az „Életképek“ből 1844-ben havonként kétkét füzet fog megjelenni, 's a füzetek postai uton is megkaphatók leendnek.

— Döbler ur optikai ködfátyolait a nemzeti színházban mindegyre bérlés szünetben mutogatja még; 's megesik, hogy két este is, egymásután bérlészünet olvasunk a színczédulán. Kívánjuk, hogy a sok bérlészünet használjon az intézet pénztárának, ha csak szempillanatra is, mert másodszor alig fogják magokat jégre vezetetni hagyni a páholy- és zártzék-bérlők. Bizony van oka zugolódni a közönségnek illy igazgatói fogások ellen, 's bizony nem lesz oka sopánkodni az igazgatóságnak a hanyag bérlés felett, ha majd új bérlés fog nyitlatni. Ma ismét „bérlészünet“ olvasunk Döbler ur holt napi muftványira; Valóban felkiálthatnánk: Quousque tandem, fogja így faggatni bérlőt igazgató ur?! Bizonyos hírek szállongnak szerte a városban, mellyek szerint a pénztár-telés erőnek erejéveli sürgölése mintegy természetesnek látszik. No de szóbeszéd, szóbeszéd, semmi egyéb.

A nmlu m. udv. kamara a mármarosai kamarai igazgatósági lajstromzót Udánszky Lajost sóvári bánya-főfelügyelői tiszti címöké nevezte.

Szerkesztő-hivatalunknál nov. 6-án a miskolci égettek számára adakozott t. cz. Factor A. ur, vegytanár, Leuchtenberg hg ő magasságának udv. technicus, 10 fr. 24 kr. ppben, 's így a lapunk 85dik számában kitett 75 fr. 52 krral együtt tesz az ujjab küldeményi öszveg 86 fr. 16 kr. pengő pénzben.

Országgyűlési tudósítások. Pozsony, october 31-dikén.

LIXdik országos ülés a mgos FÖRRnél. Nádor ő fensége által megemlítettén a mai tanácskozás tárgya, a vegyes házasság dolgában készített üzenet 's a FÖRRi tábla egyik tagja által ajánlott módosítások vizsgálata: egy báró főispán szólalt fel, 's előre bocsátván, hogy a nuncium, nézete szerint is tökéletesen megnyerte a többség akaratát, miután ezen többségnek joga van a határozat feltételének módja iránt is rendelkezni, indítványozza, hogy a FÖRR választásán alapul az első rendbeli, vagyis itélőmesteri üzenet vétetvén, az ajánlott és köziratra bocsátott szerkezetből csak azon okok vétetvén által, mellyek a RR. külön okainak megczafolására szolgálnak, és azt akkint kívánna szerkesztetni, hogy az itélőmester szerkezete I és II §a után a ns gróf projectumának 3. 4. 5. 6. 7. 8. és 9ik szakaszai jönnének. 's a t. — A nemes gróf által ajánlott projectum 's a most tett indítvány ellen nyilatkozott egy érd. gróf, mert bár az itélőmester üzenete nem nézete szerint szerkesztett is, a többség akaratát röviden mégis kifejezi, midőn a módosítást ajánló grófé ugyanazt szöszaporitással fejti-ki, 's írói mesterséggel szerkesztett üzenetében, aggodalmat keres ott, hol vesztéle nincs, 's orvoslást kíván, hol a többség határozata szerint sértés nem létezik, és mert

ezen szerkezet az elkövetett következtelenséget még inkább kitünteti. — Egy más gróf pedig az előtte szóló gróf azon állítását, hogy gr. Sz. projectumában a FÖRR által elkövetett következtelenségek vannak kiemelve, szemrehányasnak nem tekinti, mert a fogalmak között nagy a különbség 's mert tudja, hogy a többség nem fog itt következtelenséget látni, annyival inkább nem, mert a módosítást ajánló gróf ez által nemcsak törvényhozói, hanem emberi kötelességét is teljesíté. — Midőn az elnök ő fnye a végzést kimondá, nem teheté azt az okokra is; kiemerté azokat az indítványozó főispán, 's köszönet a módosítást ajánló ns grófnak, hogy itélőmester ő ngának jeles szerkezetét, okaival is gazdagítani igyekezett; köszönet, hogy el nem mellőzte mindazon okot, mellyet felhozni még szükségesnek tartott; illy ok, hogy a főpásztori levelek merőben lelki dolgokkal foglalkoznak, 's hogy ha a protestansok, dogmáikkal ellenkező szer-tartásokra nem kényszeríthetők, nem tehetni föl, hogy a catholicusok bizonyos szertartásokra kényszeríthetnének. Igen, a RR. példáját kell követni, kik okoskodásukat mindenre kiterjeszték. — Utána egy ns báró azon kezdvén beszédét, miként azt az előtte szóló gróf végzé, köszönetet mond mind itélőmester, mind a módosítást ajánló gróf ő nsguknak, 's elismeri, hogy mindkét munka a maga nemében jó, tökéletes, és hogy, ha egyiket a másik mellett elfogadjuk, okul nem a másik feletti tökéletesség, hanem az okok alaposága szolgálend. A ns báró úgy vélekedik, hogy itélőmester ő nga azon nézetből indult ki, miszerint a nunciumnak hogy jó legyen, a többség véleményét kell magában foglalnia nemcsak a határozatra, hanem az indítóokokra nézve is, mellyek soha sem lehetnek mások, mint azon principiumok, mellyek vagy az elnök által az enuciatiónál mondatnak, vagy mellyeket a discussio folyamában hallott; az okok megválasztása tehát nem tőle függött. És csakugyan ez okok valának a n . . . i főispán indítványában; volt azonban még egy, hogy t. i. a FÖRR. válasza mentül rövidebb legyen, nehogy a RRk is, okaink tömördeksége által mintegy felhiva, 's példánkat követve, tömeges (voluminosus) feleletet küldjenek. Mindezek ellenére gr. Sz. az itélőmester nunciumánál terjelmesb projectummal áll elő, mert, mond, a közvélemény kifejtésére adatokat kíván nyújtani. Mi tehát feladása a nunciumnak? adatokat nyújtani a közvéleményre, vagy a többség határozatát felfogni? A szónok tehát az elsőség az itélőmester üzenetének adván, ha azonban ez módosítatni kívántatnék, inkább az ajánlott projectumot kívánja egész terjedelmében át küldeni, mert ebből az itélőmesteri nunciumban kifejtett okokból semmisen felejtetvén ki, a válasza sokkal kerekdedebb leendne, mint a kettőből szerkesztett vegyület. — Egy ellenvéleményű ns gróf rövid szavazata után egy más gr. szólott, és véleménye szerint az, mi az ajánlott szerkezetben a zólyomi esetekről mondatik, nem állhat, mert ez a pápa parancsával ütközik egybe; ő szentsége t. i. és maga a csanádi püspök ő nnga is érvényesnek mondá a nem cath. lelkészek előtt kötött, házasságokat, 's a mgos FÖRR. tovább nem mennek, mint a pápa rendelé, mert e szerkezet értelme az esküvések ismételtetését szükségesíti. És mit nyilvánítanak ez által a FÖRR? hogy e házasságok nem házasságok! 'S ebből az egyházi rend azon szomorú helyzete következendik, mellyben volt a vegyes házasságoknál, és leend ismét ingerültség, mert a megyék sérelmet látandnak, a FÖRRk, a papság érdeke mellett nyilatkozandnak, fölülről pedig

replett; a többi jött, ment, beszélt, morgott, kiáltozott, mint . . . No de nem mondom ki, mert igazat találnék szólni, 's akkor jaj szegény fejemnek!

A magyar arena megbukott, a páfi-terembeni színház szinte megbukott, vagy közel a csödéhez. 'S ez épen nem esoda: mert az igazgatóknak, mint mondják:

Töltött puská a kezében,
Kácsa 's nyúl van csak eszében.
'S rendre lövi a bakot;
Jobban érti a váltókat,
Mint a színi dictókat,
'S nyel csak száraz abrakot.

Nem esoda, ha vándoraink buknak. Sorsuk gyakran kezükben áll; de ha nem értik azt pörölyözni. Egyik szerencsétlenségük, az igaz, hogy város végire szorulnak; no de ez Pesten is megtörtént, az állandó nemzeti színházzal, minck nyögjük is következményeit; de a legnagyobb szerencsétlenség az, hogy irgalmatlan rosszul játszanak, elannyira, hogy a legmelegebbekblü magyarral is megsajnáltatják, ha nem is a csekély belépti díjt, de legalább a drága időt, mit nézősökökkel elaprított. A hallgatóságtól, hála égnek, mamár nincs mit tartanunk: mert ifjaink, heves hazafuságuk mellett is, olly tisztességesen viselik magokat, hogy a birodalmi egyetemek olly sokszor magasztalt serívó ifjai iskolába járhatnának hozzájuk színházi magukvi-seletére nézve tölök leczkéket veendő; de a játéki! . . . Mikor a legszomorúbb jelenetekben gyakran kénytelen az ember felkaczagni.

Hát még azon pontosság, mellyet e vándor-papok kö-

vetnek. Például, épen tegnap azt olvasám a színczédulán: „Kezdeté 6 1/2 órakor“; 's egy negyed lön nyolczra, mire az együgyü Lukrécziát a fonóban láthatók!

Latojátok meg, urak, magatokat, 's aztán panaszkodjatok a lelkes ifjuság, a pénzes követek részvéttelensége, a pozsonyiak hazafutlansága ellen! . . . X.

*

Ma Mindenszentek napja van. Ez idén azért nevezetes előttem, mert tegnap Hegedűs uramat láttam a győri színpadon: ezen Adoniszát Cynthia komorajának, az általa éktelenül rászédett Tháliának.

A győri padokon mult napokban a derék Lendvaypár szerepelt mint vendég; most Anikó csak maga van, férje Pozsonyba ment. Kedves, jeles, dícső volt ő tegnap az „Örökké“ és „Mérgek nő“ben. A színház valamivel üresb, mint váram, mint szeretém, 's mint a jeles művészö érdemlé.

És ezen ürességen annál nagyobb okom vala csodálkozni, mivelhogy Hegedűs uram is méltóztatott játszani. Ez volt ám még a játéki! Heted-hét ország-
ra szölt.

Sokat hallottam én Hegedűs uramról; de sokat vándorszínészről nem vártam. Természetemlé fogva kévéssel is megelégsem. H. uramnál azonban csalódtam; töle keveset sem kell vala várom.

Szeretném leírni játékat — de nehéz, mert

„Festeni mint tudnám a művész szelleme röptét. . .“

Ő azt képzei, vagy is inkább úgy van meggyőződve,

hogy művész, még pedig lángelmű színművész. Ám légyen neki az ő hite szerint, ő valja kárát — meg a közönség, melly fizetése mellett ásitozik. 'S ez még jó, de nekem bosszankodnom is kellett.

Midőn derék Lendvay nálunk volt H. ur, mint hallám, vadászni járt. „Mit neki L. gondolá ő színművészö, jobban tudja ő, mint L.“ — Ezt sokan rosnéven kezdék venni H. uramnak; de én egészen természetesnek találtam, hogy Lendvay játékat látni nem akarta: mert ha figyelmesen kíséré azt, ön eredeti játékból aligha nem vesztett volna; 's ez iszonyú veszteség leendett a magyar színeztelben!!

H. ur szeretői szerepekben vél tündökleni. Ha én hölgy volnék, 's illy udvarló környezne, el kellene ajánlom, 's még Eau de Cologne, szarvasszarusz, patscholi, 's még a világhíres Demarson et G. francia illatárusoknak minden szeszei és szesztelenségei sem volnának képepek eszméletre bírni. Pedig Demarson et G. ie uraimék híres illatárusok: mert egypár cesászár 's néhány királyon kívül, most már a chinai fejdelemnek is nyiltelevezett udvari illatárusai.

H. ur nem tud illendően állni; kezeivel nem tud bänni, lépni színpadiasan még nem tanult, ügyetlen minden fordulata, arca sohasem mond semmit, mozdulatai irgalmatlanul feszesek, declamatiója éktelen; avagy mit is mondok, hiszen H. ur gagyogásait declamatióknak mondani bün volna. — És H. ur azt gondolja mégis, hogy ő színművész!!

Azt mondják, H. ur el van kényeztetve. Ezt könnyen

a kérdés elnök ö fge által nem úgy tétetvén, hogy a két nunciium közt válaszsának a FÖRR, mert így tetteg ki lett volna véve a toll az itélőmester kezéből, a formálitást nem kívánva szemelől téveszteni, miután a végzés egyszerű mondatot ki, most kérdés támadhat, az itélőmester beletette-e mind az okokat 's benmaradjanak-e mind azok? A msgos FÖRR elismerik, hogy az itélőmester szerkezete megögezik a n—i főispán indítványával, 's így az ez értelemben tett elnöki enunciatióval; de minthogy vannak némely okok, miket Sz. gr. még ben letétetni kíván, ez nem nunciium, hanem fogalma azon okoknak; mindenekelőtt tehát az érd. főisp. helyettes ő mlga szerint ezen okok lennének megvitatandók 'stb. — E végre egy főisp. által tett 's utolsó tudósításunkban említett, de minoritásban maradt indítvány, 's több szónoknak a n—i főispán ő nmlga indítványát pártoló szavazata után, nádor ő fsége által a többség ez indítvány mellett mondatott ki. — Most következett a két szerkezet egybeillesztése oly módon, mikép azt ő nmlga mindjárt a gyűlés elején indítványozá, 's az egyes pontokban tett igen csekély stylaris módosítások, 's a jövő ülés tárgyának kitézése után az ülés eloszlott.

October 31kén.

XCVII. kerületi ülés. Az ülést a tegnapi megá-lapodás nyomán a magyar nyelv tárgyában szerkesztett i zenet, törvény- és felirási javaslat felolvasása nyitá meg, mi észrevétel nélkül helybenhagyott. Ezután olvastatott a gróf Mittrowszky Vladimir, és ifj. gróf Bolza József és Antal ez országgyűlésre leendő meghívattatásuk iránti izenet, 's hasonlóan helyeseltetett. Ezen két rendbeli izenet a holnapután tartandó országos ülésből lesz a FÖRR táblához átküldendő. — Felvételét most a tegnapi vitaközösök megszakadt fonala, 's megnyílt ismét a polemianak tág mezeje; mi pedig mit szóljunk ezen feleselésekről, midőn egyik párt a szombati végzés épségben tartásaért küzdött, míg a másik azt a többség határozatának el nem ismeré; midőn arról van kérdés: mellyik rész gyanusítja inkább a másikat, mellyik használt több parlamentaris manoeuvret? midőn egyik fél azt mondja: hogy a 336. §. pártolói nem azt akarják hogy a városok erős municipiumok, hanem hogy mancipiumai legyenek a vmnek; a másik fél pedig azt vitatja hogy a szombati többségtől elfogadott s—i szerkezet után a városokat egyenest a Helyttanácsnak akarja alávetni; midőn arról vitáznak, mellyik párt leczkéli inkább a másikat, — hol van nagyobb következetlenség? — vajjon mit írjunk mi mindezekről, ha kikerülendők a Scyllát, Charybdisbe esni nem akarunk? a mai vitákat csak egy sajátos daguerreotyp adhatná hiven vissza. — Egy követ azt tartá, hogy a szombati többség oda szavazott, hova nem akart; ily többségtől méltán lehet tartanunk, mert a korlátlanág a republica eszméjével járván, nem képzelhető, hogy E. M. és Sz. követei, mint azon többséghez tartozók, e mellett harcoljanak, 's az ellenzéki párttól, mely a monarchico-democraticai elvet a 336. §. által, városokban fentartani akarja, korlátozathassanak; szólv fontosnak, igen fontosnak találja e kérdést, mert ettől fog függni a megyei háziadó kérdésének sorsa: 's elvül kívánja felállítani, 1) hogy a város magát megadóztathatja saját szükségére; 2) hogy a Helyttanácsnak csak arra legyen joga ügyelni, vajjon az adó arra fordítatik-e, mire a közgyűlés határozza; egyébiránt a szavazatot mint bevégzett tényteté kintvén a tárgyat fontosságánál fogva újra kívánja tárgyaltatni. — Utána egy másik követ szólalt fel, 's előadása egy kis szövétneket gyújtott a mai ülés homályában. Azt mondá többek közt az érdemes követ, hogy három fractio létezik, az egyik „korlátlanágat“ akar, a másik egyenesen csak a Consilium felügyelését látja szükségesnek, a harmadik pártolja a 336. §. szerkezetét. Én, ugymond, világosan oda nyilatkoztam, hogy a Helytt. törvényes felügyelését, azon értelemben, mint az előttem szóló, fen akarom tartani — miből eredt tehát a mostani félreértés? Az egyik részen, mely korlátlanágot akart 24en szavaztak, köztök ollyanok is, kik pártolván a Helytt. felügyelését, korlátlanágot nem akarhatának; részünkön, kik korlátot t. t. törv. hozás felügyelését akarjuk, 22 voks volt; a kérdés már most csak ez: Midőn két követ önmeggyőződése sugallatából a másik párthoz állott, kinek részen van az ugynevezett erőtetés? én nem mondtam, hogy újra szavazzunk, hanem hogy újra tárgyaljuk, ez nem annyira erőtetés, mint a szombati határozatot, mely nem a többség határozata, fentartani akar-ni. Ily conclusummal nem léphet ki az országgyűlés a nagy közönség elibe, mely amugy is hajlandó a törvényhozást idealismusról vádolni: azért vegyük új discussio alá a tárgyat; nem szoktam tartókéval élni, hanem a szombati szavazás eredményét a többség határozatának el nem ismerhetem, mert a felügyelés iránt nem volt tisztában, azért ha a kérdés felett tanácskozni nem akarunk,

szavazzunk újra: vajjon „az országgyűlés határozza-e a maximumot, vagy nem?“ — A szólónak ez utóbbi javaslata vizshangra találván többen sürgették a szavazást, 's csak a szavazati kérdés volt még tisztába hozandó; egy követ úgy tartá, hogy nem a fentebbi, cs—i, hanem ezen kérdésre kell szavazni, vajjon marad-e a szombati végzés, vagy nem; ez ellen ismét azon észrevétel tétetett, hogy a szombati végzés nem tekinthető a többség határozatának, 's a Rk. hosszú, zajos és zavaros vitákon keresztül menvén határozák, hogy a szavazati kérdés szavazat által állapíttassék meg; e szerint tehát szavazás történt, vajjon a cs—i kérdés: „az országgy. határozza-e a maximumot, vagy nem?“ — vagy a s—i kérdés: „maradjon-e a szombati conclusum vagy nem?“ döntessék-e el szavazat után? — 's a többség az utóbbit akará. Ezen kérdés most szavazat alá boocsáttatván, 27 szavazat által 19 ellenében végeztetett, hogy a szombati határozat maradjon meg. Ez a mai ülés rövid eredménye, a viták hevesek, a zaj példátlan. Egy követ vitaközösökben a hallgatóság — „impertinentia“ja ellen pattant fel, 's ugyan azon zajongó hallgatóságtól harsány eljennel (!) tiszteltetett meg. Különös, de való a két napi episod után tehát a főkérdés ugyan azon stadiumban áll, mellyben azt a szombati ülés végével láttuk. —

November 2kén.

XCVIII. kerületi ülés (kezdeté d. e. tizedfél órákor.) Egy megyei követ küldői utasításából sürgető mindenekelőtt az országgyűlési újság létesítését, a kerületi napló nyomtatását 's az országgyűlési naplónak a kötelezett időbeni pontos kiadását.

Fölvételvén a kir. városokról szóló törvényezikk, kerületi jegyző a 336d. §nak mult gyűlésekben kitérőlt szerkezete helyett újabb szerkezetet javasolt, miszerint a kir. városok házi adójok kivételében az adómennyiség meghatározására 's az adó céljának kijelölésére nézve felsőbb felügyelés színe alatt nem korlátozathatnak, a jelen §al ellenkező minden felsőbb rendelt érvénytelennek nyilváníttatván; 's a Helyttanácsnak a számadások megvizsgálása általi felügyelete egyedülesak oda terjeszkedhetik, hogy a kivett adómennyiség hiven kezeléssék, 's a kijelölt célokra fordíttassék. Ezen szerkezeti javaslat általános elfogadást nyert, azon megjegyzéssel, hogy a vásárvámok 's más mellék-adók jelen §. rendelete alul kiveendők, mert ha a város ezeket is tetszése szerint emelhetné, nem annyira a városi, mint a vidéki adózók erszenyéről rendelkeznek, minemü rendelkezésekről törvénykönyvünkben eddig számos törvényezikk szól. Ezen megjegyzés nyomán a javasolt szerkezetet adatai határozottat, hogy a sz. k. városok az egyenes adón kívül, más nemét az adónak, mely eddig dívatozott, fel nem emelhetik. — Az adó mennyiségének és céljának meghatározására többen szükségesnek látták, hogy ez különösen e végett tartandó közgyűlésen, 's a közgyűlési tagok két harmad részének bele egyezésével állapíttathassék meg; de az indítványozott két harmad rész helyett a KK és RR elég biztosságot láttak az általános többségben is. — Ezen szerkezet vitatása közben a mellékadóra vonatkozva kérdés tétetett az iránt is, hogy azon esetben, ha a vidéki áru és a város közt a helypénz iránt kétség támad, ki legyen a bíró? Ezen kérdés a 93 §ban már eldöntöttnek mondatott. — A 336 §. változása a következő 337 §nak — mely a rendkívüli esetekben szükséges adónak felsőbb helybenhagyás melletti kivételéről 's kölcsönök felvételéről rendelkezik, — kimaradását vagy legalább módosítását tévén szükségessé: a szólott követek egy része annak kihagyatását azon okbul sürgette, mivel a sz. kir. városoknak engedett adó-kivetési korlátlan jog mellett rendkívüli eset nem képzelhető; de ha léteznék, sem szükséges a felsőbb helybenhagyás rendkívüli esetekben; mert ha a rendes adó kivételére minden felsőbb befolyás mellőzésével korlátlan jog engedtetett a sz. kir. városoknak, mennyivel szükséges ezen korlátlan jog rendkívüli esetekben. Más része a szólottaknak a fentebbi §. újabb szerkezete mellett is látván a rendkívüli szükségek eseteit, mellyek különös rendelkezést igényelhetnek ezekre, valamint a kölcsönzés eseteire is kívánta megállapíttatni, hogy az irántuk tartandó közgyűlés a meghatározott harmadnapnál előbb és különös meghívás által hirdettesék ki, 's az ily rendkívüli rendelkezésekre a jelenlevő közgyűlési tagok két karmadrésze állapíttassék meg eldöntő többségül. — Ezen § lényeges kérdést magában nem foglalván egyszerűen kihagyatott. — A 338 § megmaradt. — A 339d. §. ellen, mellynek szerkezete következő: „Minden városban legalább 3 külön pénztárnak és pénztárnoknak kell lenni; hadipénztárnak, házipénztárnak és árvapénztárnak. Azon egyén, ki az árvák pénztárát kezeli, külön lakat alatt kezelheti az alapítványi 's egyéb pénztárakat is, de azon pénztárnokok, kik a házi és hadi adót kezelik, soha más pénztárt nem kezelhetnek.“

felszólt mindenenek előtt egy bányavárosi követ, előadván, mikép ezen § a helybeii körülmények tekintetében vételét mellőzi. Azon városban, mellyet szóló képvisel, külön házi pénztár külön pénztárnok alatt nem létezik, hadi és háziadó nagyrészt a város magán-értékének jövedelme teszi, melly magán-jövedelemből csak azon köz-szükségek nem fedezhetők, mik a felsőbb rendelet által róla levéttettek. Ezen köz-szükségek fedezésére jelenleg alig kívántatik több 3—400 pengő forintnál. Ezen csekély összeget, mellynek kezelésére felesleges új pénztárnok, a hadi pénztárnok szedette eddig be, és együtt kezelte a város magánjövödelmével minden hiány nélkül. A városi lakosokra vetendő adó nálok az új rendezés következtében sem fog növekedni, sőt annak alábbszá-lása inkább hihető, mivel ezután a város magánjövödelmeiről a köz-szükségek egy neme sem vétehetik le. Ha már ezen csekély pénz-összet eddig nem kívánt, ez után sem fog kívánni új pénztárnokot. Szóló 3 pénztárt kíván ugyan, de ezen 3 pénztár legyen adó- közjövödelmi- és árvapénztár. Az adó pénztárban a házi és hadi adó egyesülhet; egyébiránt különválasztásuk szabályra lenne bízandó. — Többen kívánták az e tárgyban szóló megyei követek közül, hogy a különböző pénztárak szabálylyal meghatározandó egy vagy több pénztárnokok által kezeléssenek; ezen kívánatuk támogatására felhozván: hogy a kis városok méltánylást érdemelnek, mivel némely kis városra, — mellyben a különböző pénztárak sokkal csekélyebbek, mintsem kezelése különböző pénztárnokokot kívánhatna, — 3 pénztárnok fizetése nehéz terhet róna; és sokkal könnyebb meghatározni a hivatalaskodó egyének számát, mint teljesíteni azok fizetését; a közpénzek kezelésének többségében hasztalan kerestetik biztosság és ellenőrség, mindezek inkább feltalálhatók a kezelés cél-szerűségében, mint a kezelők számában; különöztessek el a házi és hadi adó tisztán mind az adó-lapokban, mind a számadásokban, 's így kezelése egy személyben is bátran öszpontosítható; különben is volt eset, mellyben öt külön személy öt külön pénztárt kezelte és lopott egy-szersmind egy törvényhatóság keblében. E mellett a szerkezetbeli törvényjavaslat gyakorlatban kivihetetlen, mit bizonyít a megyék példája; mert hiszen a Helyttanács a megyéknek is megtiltá a különböző pénztárak összeza-varását, 's szegényebb megyékben azokat a Helyttanács tilalma ellenére egy pénztárnok kezeli jelenleg is. — A szerkezet bajnokai közül először is egy megyei 's egy városi követ az előbb szóló bányavárosi követnek felele-tül adá, hogy a házi adóban mindazon pénz egyesülni fog, mellynek rendeltetése leendő a városok házi szükségének fedezése, akár egyenes adózás után, akár a város magán-értékének jövedelméből folyjon az a városi pénztárba; és hogy más városok is bírnak jövedelmező magánértékkel, mégis különválaszthatók a házi adót a haditól 's e külön választás mellett minden hiány nélkül czélszerűen kezelheték mind-kettőt. Egyébiránt a szerkezet védokai következők valának: több pénztárnak egy kézre bízása a kezelt pénzek közt zavart okozván, veszedelmes nemcsak kis és nagy városra egyaránt, de magára a kezelőre is; mert a kezelő pénztárvizsgálatkor egyik pénztár hiányát a másikkól könnyen pótolhatja, 's kerülvén a sor, a pótló öszletet ismét visszateheti előbbi helyére, eként a kezelő egyének tág kapu nyitvatván a csalásra, a város könyvében károsíttathatik. — Erre a szerkezetet ostromló rész felele, hogy vizsgálat alkalmával a különböző pénztárak le szoktak pecsételtetni, 's így ezen eset elő nem fordulhat. Felhozott még a szerkezet mellett, mikép ha a rend-nek a kir. városokba leendő bevitelle czéloztatik, el kell fogadni a szerkezetet. Nem kell azért a 3 pénztár mellé különös fizetéssel ellátott 3 pénztárnokot állítani, kis városokban kezelhetik azokat gazdálkodás tekintetéből tanácsbeliek is. Nem kell módot nyújtani a rendtelenségre több pénztárnak egy kézre bízása által sem a pénztárnoknak, sem magának a városi törvényhatóságnak, hogy ez is, mint sokszor a megyék, ha a házi pénztár üres, a hadira utalványoz-hasson. Ezen rendtelenséget az elkülönzés teljesen meg-gátolhatja. A kisvárosiak terhetetősége megjegyeztetett, hogy ha szavazatot kívánnak, tehertől se irtózzanak. E mellett a különböző pénztárak kezelése közt oly nagy különbség van, hogy azokat különböző egyénekre bízni e tekintetből is czélszerű; annyival is inkább, mivel több személytől nagyobb cautio kívántathatik, 's ekép a köz-pénz inkább biztossíttathatik. Az öszpontosított kezelés ártalmára felhozott például egy megyei pénztárnok, kit a pénztárnokok példányaként ismert a közönség 40 évig, 's mégis 40 éven át lopá a kezelése alatt egyesült ösz-ves megyei pénztárt. — Egy véleményárnyéklat a szerkezet védői közül, még az árva pénztárra nézve is azt kívánta, hogy ennek pénztárnoka alapítványi 's egyéb pénztárt ne kezelhessen, mert az árvák pénze is szint-olly biztossítékot követel, mint a városi közpénz. E ki-

spectationem intelleximus. Quem admodum autem de Nostro in efflorescentiam ac incrementum usus linguae hungaricae benigno studio, conditi cum Regio Nostro annu legum articuli luculentum praebent testimonium: ita prorsus intime Nobis persvasum tenentes, in persequendo hoc scopo non alio procedi calle cum fructu posse, quam si principiis articuli 7: 1792 omni tempore presse inhaesum, atque ex salutari huius mente omnis in promovendo usu linguae hungaricae arbitraria coactio sollicitè vitata fuerit, cuncta, quae ab his deflectunt, quam longissime aliena ab animo Nostro esse, candidè profiteamur Quoniam igitur quaestio de lingua dialectali ex clara insuper articuli 67: 1790 mente ferendae legis constituitur materiam, haec vero praecocipari, salvo constitutionali rerum tractandarum ordine non possit; pro ea, quae Nobis incumbit, hunc libellum custodiendi cura, Dilectionem et Fidelitatem vestras hisce auctoritate Nosra serio hortamur et volumus, ut cardinale id legum patriarum principium, interea usque dum lege secus constituetur, observandi praevigilentis, sollicitè recolant, atque Ablegatis illis, sensa sua latina, aut hungarica lingua expromendi usum, in salvo relinquere, ac a violenta eius restrictione abstinere, curae sibi habeant. Quibus in reliquo Gratia et Clementia Nosra Caes. Regia benigne, iugiterque propensio manemus. — Datum in imperiali urbe Nostra Vienna Austriae, die duodecima mensis octobris, anno domini millesimo octingentesimo quadagesimo tertio — Ferdinandus m.p. Antonius Comes Matlath m.p. Ladislaus Szögyényi m.p.

November 3kán.

LXlik országos ülés a mgos FÖRRnél. A tanácskozás, mint multkor meghatározottat, a bünt. törvkönyv és büntörvényszék behozása iránt kimerítő véleményadás végett az 1840ik évi Vik törvényezikk által kiküldött országos választmány ülései jegyzőkönyvének és pedig a Vik ülés azon részének, mely a két egymással ellentétbe helyezett büntörvényszék fogalmát állapítja meg, olvasásán kezdetvén meg 's az a Vik ülés jegyzőkönyveig folytatattatva, elnök ő fensége e tárgy körüli nyilatkozatra 's a két rendszer közül a helyesnek meghatározására szólítá fel a FÖRReket, minthogy ennek eldöntése leendő az alap, mellyen a további tanácskozás folytatathatik. — Ekkor egy ns gróf, és táblai báró szólalt fel; véleménye szerint honunkban egy tárgy sincs, mely a törvényhozás figyelmét annyira igénylené, mint a fogház 's fogházaink jelen állapota, mely valóban az erkölcstelenség iskolája 's a testi elsatnyulás helye. Az orsz. választmány e tekintetnél fogva figyelmét a külföldi rendszereire fordítá, hol vagy a magány vagy a hallgató rendszer alkalmaztatik; azonban amaz nagyobb általánosságban, mellyben a visszaélések kisebb tér nyílik. A választmány és RR is ezt fogadták el. — A fogházak tökéletesített rendszere a rabok elválasztásában és azoknak munkában-tartásában áll, legelőkeltebbek tehát, hol e törvény legjobban kivihető, így a magányrendszer, hol a közlekedés nem olly könnyű. A magányrendszer mellett szól még az, hogy a rabokrai felügyelés könnyebb, a velőkbanás, minthogy itt a jóérzést elfojtó 's a rend fenntartására még sem elegendő korbácsjog nem uralkodik, emberibb; a hallgató rendszernél, a rendszer legnagyobb kivánsága a hallgatás és a közlekedés meggátlása kivihetetlen, 's vannak esetek, hol a legszigorúbb felügyelés mellett is egyik rab a másik életét 's tetteit ismeri: azonban e rendszer a rab erkölcslését sem mozdítja elő, mert a szabadabb közlekedés az elszükség vágyát, a felügyelők szigorja a dacosságot élesztvén; részint azon vágy, részint a bosszu foglalván el a rab lelkét, az oktatás rájuk üdvös hatást nem gyakorolhat. Más részről pedig tagadhatlan, hogy a magányrendszer érdeme tulbecsültetik; de a törvényhozónak eredménye felől nem kétkednie mindaddig nem lehet, míg meggyőződve nincs: vajjon a magány-elzárás nem fog-e iszonyatosan hatni a bűnös lelkére, milly represzív erővel fog birni a népre, szóval a cél feléri-e az áldozatokat, 's a cél t. i. a rab javulása eléretik-e? Minél hajlandóbb egy nemzet áldozatokra, annál ovatosabban kell áldoznia; így hogy mi is a jelen tárgyban biztosan haladhassunk, a tapasztalásra kell tekintenünk. Mélyebben tekintve e rendszereket látni fogjuk, hogy a legszigorúbb örködés sem volt képes azon hatást előidézni, mellyre számoltak, 's bár állítatik, hogy 17 év alatt a bűnbe visszaesés (relapsus) nem történt, Bentham újabb közlései mégis ellenkezőt bizonyítanak. Midőn tehát a magányrendszert hazánkban is fel kívánjuk állítani, szükség a külföld példáját követnünk; azonban a

nálátának terjedése iránti kegyelmes szándékunkat a királyi jóváhagyásunkkal alkotott törvényezikk böven tanusítják, úgy bensőleg meg levén győződve, hogy e zelnek követésében kedvező sikerrel másképp nem haladhatsz, mint ha az 1790: 7. törv. cz. elveihez mindig szigoron ragaszkodva 's ennek üdves értelme szerint a magány nyelv használatának előmozdításában minden erőszakolást gondosan kerülve, mindazt, mi ettől eltér, értelmünkől legidegenebbnek lenni öszintén valljuk. Minthogy tehát az országgyűlési nyelv kérdése még ezenfelül az 1790: 67. t. cz. értelmé szerint, egy ezentul hozandó törvénynek szolgáló tárggyul, annak pedig a tárgyalások alkotmányos rendének épsége mellett megelőzhetnie nem lehet; ama gondossághoz képest, mellyel fogva tisztán áll az esonkittatlan megörzeni, Kedvességdet és Hűségdet ezennel királyi tekintélyünkél fogva komolyan intjük, és akarjuk, hogy a hazai törvényeknek azon alapelveit, miszerint addig, míg törvény által másképp rendeltetik, a fönálló szokás megtartandó, gondosan ügyeljenek 's azon követeknek, véleményeik deák vagy magány nyelven kifejezhetése gyakorlatát épségben meghagyni 's annak erőszakos korlátozásátul okodni gondjuknak tekintés. Kikhez egyébiránt es. kir. kegyünkkel és kegyelmünkkel hajlandók maradjunk. Kült. fejedelmi városunkban Bécsben Ausztriában október 12kén 1843. Ferdinánd mk. Gr. Majláth Antal mk. Szögyényi László mk.

külföldnek külön nemzeteknél különböző tapasztalataik ránk nézve elhatározó nem lehet, miut népünk, úgy jelleme és százados előítéleteik más nép jelleme 's előítéleteitől különböznek; így positiv tapasztalat nélkül a magányrendszernek hazánkban általános alkalmazását tanácsosnak nem tartja; de kivihetőségét sem tartja lehetségesnek, miután előkészületek 's alkalmas felügyelők hiányában vagyunk. Mert midőn más nemzeteknél társulatok alakulnak a rabok oktatása és kiszabadulásuk utáni életök biztosítása végett, akkor mi történik nálunk? Hol leljük fel azon felügyelőket, kiknek a rabokrai hatását nem tagadhatni? — Hazánkban a népnevelésre misem történt, és mi orvosolni kívánjuk a rosszat, mielőtt annak forrását bedugnók. Szolgáljon nekünk itt példányul Angolország, melly minta-börtönt állított; 's a ns gróf a magányrendszert hazánkban is a legkeskenyebb körre, mintegy a börtönre kívánja szorítani. Indítványa tehát, hogy a magányrendszer honunkban általánosan ne hozassék be, hanem az ország középpontján a magányrendszer elvei szerint egy mtata-börtönt építtessék, melly 500 rabot foglalván magában egy középponti biztosság felügyelete alatt állana. E börtönbe hazánk 10 kerületének a mindegyike legterhesb bűnösök közül 50 rabot küldhetne, mert a tapasztalást csak akkor tartja elégnek, ha hazánk minden törvényhatósága küldhetne oda rabot. Ez a választmány véleményétül annyiban különbözik, hogy a tervezett 10 börtön mindegyike 500 rabot, ezen mintabörtön pedig a 10 kerületből foglalna magában 500at; mi annyival inkább kívánatos, mert saját tapasztalatunk hiányában, 's az eredmény bizonytalanságában, próbát kell tennünk és meggyőződünk vajjon tekintve népünk jellemét e rendszer általános kiterjesztése ohajtható-e? A ns gróf indítványának második része, hogy a büntető törvénykönyv csak annyiban vételessék vizsgálat alá, mennyiben a minta börtönre alkalmazható. Továbbá, hogy addig is, míg a jövő törvényhozás a minta börtön által tapasztalatot nyervén, a magányrendszer általános alkalmazását és kiterjedését szükségesnek látandja, börtönünk a jelen borzasztó állapotban ne maradjanak. Így, bár a tökéletest még el nem érhetjük, de a jót nélkülözni rettegven, a most létező börtönöknek bizonyos elv szerinti javítását kívánja, mint p. o. a rabok classificatióját, és végre a t. RRket egy új 's ez átmeneti epochára nézve alkalmazott scala kidolgozására felszólítani. —

Ez rövid vázlat a ns gróf majdnem egy óráig tartó jeles 's egy egészen új börtön-rendszer elveit magában foglaló tartalomdús beszédének. — A ns gróf után egy érd. báró szólalt fel, kinek szinte terjedelmes beszédét 's az utána következett több szónokoknak észrevételeit folytatólagosan közlendjük jövő számunkban. Itt csupán azt jegyezzük meg, hogy nádor ő fensége a külön indítványok tárgyalásának folytatását más napra halasztván, a későre haladott ülés eloszlott.

November 3kán.

XCIV. kerületi ülés (kezdeté tizedfél órakor.) Folytatattván a városokról szóló törvényezikk tárgyalása a 361. §. helybenhagyatott. — A 362. §. ban elszámolt tisztviselők sorából az irnokok, egy városi követ indítványára, azon okból töröltettek ki, mivel a KK és RR a tanácskozási jogban — melly a 157. §. szerint a képviselő testületre 's tiszt karra ruházottat, — az irnokokat részesítették nem kívánták. — A 363. §. a) pontja érdekes vitára adott alkalmat. E pont szerint a közbirák egyszer megválasztva örkösök, 's hivatalaiktól csak büntető eljárás utján ítélet által valának elmozdithatók. Egy megyei követ következőleg ostromlta a szerkezetet. A birák választásában két rendszert követett eddig a status-tan t. i. a kinevezés és választás rendszerét. A választott birák időszaki változásnak vannak alávetve; azok ellenben, kik felsőbb kinevezés utján foglalják birói székeket, ezt rendszeren éltök hosszúig megtartják. Mindkét rendszernek megvannak saját jó és rossz oldalai. Szóló minden esetre kisebb rosszat 's nagyobb jót lát a koronkint előforduló választás, mint az örkös birák kinevezése mellett, 's nyugott lélekkel pártolja azt e felett. Felhozhatik ugyan a választás ellen, hogy a választott biró polgártársainak szavazatai által emeltvén, 's csak ez által tartathatván meg birói székeben: ezen szavazatok vadászása minden új választás alkalmával könnyen eltántoríthatja őt az igazság és törvényesség ösvényéről. De vajjon az örkös biró előtt nem áll-e örkösen nyitva a megvesztegethetősé tág kapuja. Ha van ellenszere a megvesztegetésnek épen a választás az. A szabad választás természetére nézve hasonlít a szabad sajtóhoz, melly az általa okozott sebeknek egyedüli legbiztosb orvosa. Nemcsak az arany, de felsőbb kilátás 's hivatal-vadászat is bir vesztegető erővel. Ezek ellen is legbiztosb óvószere a szabad választás. E mellett az örkös bíróság úgy tekinti

a polgári társaságot, mintha ez csak azért állna fen, hogy ő törvénytudományát felette gyakorolhassa, 's az életet mint főczélt alárendeli a birói mellékes czélnek. Választott bíróság, ha néhanéha eltántorodik is, minden esetre több jót szül az életben az örkös bíróságnál. Az pedig elvitathatatlan tény, hogy a választott bíróság inkább bírja a nép bizodalmat, mint az örkös, mivel e választott bíróság az igazság kiszolgáltatásának részesévé teszi az egész népet; ellenben az örkös bíróság abból teljesen kizárja. Az hogy választva örkösítették a biró, mitsem változtat a dolgon: mert a választás mellett ő az örkös bíróság természetét szint úgy magára öltöndi, mint a kinevezés utján örkösített biró. De alkotmányunkkal is inkább egyezik azon biró, ki az életből jő 's abba ismét visszalép, mint az örkösített bíróság; 's e tekintetben alkotmányunk mellőzése üdvvél egyáltalában nem kínálkozik. — Más megyei követ magoknak a városi biráknak érdekében is czélszerűbbnek tartá a tisztújítást, mert az örkös bíróságnál a szükséges közbizodalom mindig hiányzik, melly bizodalom-hiányt nagy mértékben emel az is, hogy egy megvesztegetett örkös biró vétke homályt von az egész testületre. Megvesztegetés ellen pedig ritkán alkalmazható büntetés, mert az rendezésen olly ügyesen szokott történni, hogy törvény előtt kellő világosságba csak igen ritkán hozható. Közvéleménynek kell örködni a birák felett, mi kellőképp csak koronkint választás által nyilvánulhat; és e választásokban nyilvánuló közbizodalom ösztönül szolgál az igazságszolgáltatás lélekismeretes kezelésére. Ez okonál fogva tisztválasztást kívánt a birákra nézve annyival inkább, mivel az állandó bíróság alkotmányunkkal is ellenkező. A szóltott követek közül többen ostromlák még a szerkezetet, felhozván az ellen, hogy a birói függetlenség választás utján inkább elérhető, ha a választott birák hatáskörö törvényvel meghatározottak, mint kinevezés által; hogy a kinevezéstől függő örkös birák között rendszeren több hivatalára alkalmatlan egyén találkozik, mint a választottak között; ez főoka azon bizodalomhiánynak, melly az állandó bíróság ellen olly általános. Ha a szabad választás alkalmatlan egyént ültet birói székre, néhány év mulva annak helyét alkalmasb egyénre bízhatja, ellenben az állandó birák közé jutott alkalmatlan egyén hivatalától igen nehezen mozdíthatatik el, mert az örkös biró birótársát nem egy könnyen fogja hivatalától elmozdítani; eskütszékeink pedig nincsenek. — Felhozott, mikép a zsarnokság minden nemei között legveszélyesb az, melly birói önkényen alapul, és erre az állandó birák hajlandóbbak a választottaknál. De a tapasztalás bizonyítása szerint ez utóbbiak amazoknál rendszeren függetlenebbek, mivel némelly politikai czélokra nem olly könnyen használhatók; — a választott biró függ ugyan választóitól, de ezen függés őt kötelessége pontos teljesítésére ösztönzi. Azonban a választott bíróság a választóktól függése nagyobb városokban legfeljebb is néhány nevezetesb perre terjedhet; míg örkös biró kis városokban, hol minden polgár visszahat egymás életére, veszedelmes zsarnokságot üzhet. Felhozott végre az örkös bíróság ellen, hogy az emberi elme az örkösen egyforma foglalatosságba belefárad, ezért veszteli el a közbizodalmat végre az is, ki a birói pályára léptekor azt teljes mértékben bírta. Pedig a birónak nem csak igazságot kell szolgáltatni; hanem szükség, hogy nyugodalmat is öntsön ítéletére nézve a perlekedő felekbe, mit csak bizodalom eszközölhet egyedül. És ha roslelkűséggel a biró a közbizodalmat elveszíti, mikép lehessen őt hivatalától elmozdítani választás nélkül, midőn a törvény rendeletének egyenesen ellenszegülő birót is bajos törvény utján elmozdítani. — Franciaország példájára hivatkozva említettett, mikép a békebirák ott sem örkösök. — A szerkezet védelmére kevesen emeltek szót. Mellette egy megyei követ következő okokkal harcolt: Mivel nemzeteknél mindenütt axioma tisztaságában áll a birák függetlenségének 's elmozdithatlanságának szükségé, mit választás szintűgy veszélyeztethet mint felsőbb befolyás. Ha a biró csak azért, mert ítélet: egy részre kedvetlen, hivatalától elmozdithatatik, a törvény utján híven el nem járhat, mi a polgári társaság céljaival ellenkezik. Szóló kérde: hiszik-e a választás hősei, hogy az igazságszolgáltatás a megyékben jó lábón áll, ott hol párhívek önfelének osztogatják a birósizéket. Sokkal könnyebb csatában halni meg, mint pártoskodás közepében független maradhatni. Némelly statusokban pénzén is lehet venni birósizéket, 's szóló véleménye szerint ez is jobb vala a koronként megújuló választásoknál: mert azon biró, ki például minden 3 évben pirulni és sápadni kénytelen a köz bizodalom nyilvánulásakor, független egy általában nem lehet. Képzeltük, hogy egy alkalmas de szegény fiatal ember egy városban birói pályára lép, 's szük jövedelméből tartja családját; elibe kerül egy per, melly a

mérőserpenyök egyikébe családja jólétét, másikába tiszta meggyőződését 's az el nyomott ártatlanok könyűit állítja, fogja-e az meggyőződését követve mind magát mind családját veszélybe dönteni? Illy egyén a közéletbe ritkán fog találkozni. Illy körülmények közt nagy rész azon hittel, hogy a jó isten családja boldogításáért elkövetendő bűnét meg fogja bocsátani, meggyőződését áldozatul viendő családja jólétének; 's minél gyakrabban jöhet elő illy eset, annál szükséges az örökös bíróság. De szükséges azért is, mivel a pártok gyanúsításai önálló érdemes személyeknek is ártanak, pártfenyegetések közt pedig ritka képes meggyőződését követni. Örökös bíró áll az eskütszék mellett is, 's e szerint, ki ezeket behozni kívánja, annak pártolni kell az örökös bíróságot is. Ez utóbbi pontra megjegyeztettem, hogy az eskütszék mellett álló örökös bírótól erősséget kölcsönözni nem lehet, mivel az, egyedül csak a törvényt alkalmaztatja. — Szavazatra kerülvén a dolog 29 megye 17 ellenében a bírakat is tisztújítás alá helyezé. A tisztújításra 6d. év határozatán el. A szerkezet mellett szavaztak: Soprony, Trencsín, Bars, Győr, Veszprém, Baranya, Mosony, Túróc, Verőce, Szerém, Sáros, Szepes, Gömör, Torna, Ugocsa, Békés, Krassó. — Ezen határozat következtében 363. §. a) és b) pontja kihagyandó. A következő 364. 365. §. helybenhagyatott.

A 366d. §-nál, mely szerint a tisztújítószékek a polgármester elölése alatt tartandók, indítványoztatott, hogy a kir. városokhoz is tisztújítás tartása, 's a felsőbb felügyelésnek czélszerűbb gyakorolhatása végett, a megyei főispánokhoz hasonló fő kormányzók rendeltessenek. — Ezen indítvány egy megyei követ által következéleg támogatotték: A ki azt hiszi, hogy a városok jövőndő állását jelen szerkezet annyira tisztába hozandja, hogy ennek minden pontjait a városok visszaélés nélkül önként végrehajthatják egy pártok feletti harmadik személy mellőzésével; 's a ki azt hiszi, hogy a jelen törvényozikkely végrehajtása alkalmával nem fognak panaszok keletkezni, mik egy harmadik személy közbejötté nélkül el nem intézhetők; az hiszi egyuttal azt is, hogy a városok képesek lesznek minden fő kormányzó nélkül tisztújítást rendszeren tartani; az optimista. Szólok ezt nem hiszi; annál fogva szükségesnek látja, hogy a sz. kir. városokra való felügyelés olly fő kormányzókra bízassék, kik a végrehajtó hatalomnak organumai legyenek 's annak felelőssel tartozzanak. Ha a t. KK. és RR. zsarnokságtól tartva, ezen fő kormányzókat, — kiknek hatásköre törvényenyl korlátozható lenne, — a városoknak megadni nem fogják: akkor a várost 3—4 gazdag polgár korlátlan zsarnoksága alá eresztik. És ez szánandó liberalismus. Szólok olly rendet kíván a kir. városokba bevinni, mely a szabadsággal nem ellenkezik. — Mi leendő a kir. városok állása jövőben? A polgárok többsége fogja választani a képviselőket, ezek többsége osztogatja a hivatalokat korlátlan jeggel. E szerint a képviselő testület szintugy mint a tisztikar a többség érdekét fogja képviselni. Hol fog ezek nyomása ellen a kisebbség menedéket találni. Illy körülmények közt ezen kisebbség csak türetni fog és ez a szabadsággal ellenkezik. A többség közül is két három gazdag polgár fogja magát polgártársai fölébe zsarnokul fölemelni; és ez az ohajtott szabadsággal még inkább ellenkezik. Epen ezért láták jónak a tek: KK. és RR. a Helytartótanács fő felügyelését megállapítani. De kitől fogja ez a szükséges tudósításokat venni? Nemde a képviselőktől, kiket a panasz legtöbb esetben érdekelní fog? Ezekből kielégítő tudósítást a Helyt. tanács ritkán vehet, vissza kell tehát gyakran küldözgetni a felküldött tudósítást. Eként a beadott panasz 3—4 év alatt sem intézethetik el végképen. Végre is kir. biztos elibe kerül, ki a végrehajtó hatalomnak legrosszabb organuma; ki a körülményekkel ismeretes nem lévén csak a véletlentől függ, 's a teendők zavarában keveset tehet. Kellene tehát a városokban is fő kormányzók, kik felügyeljenek nemcsak a tisztválasztások, de minden más közdolog folyamára is. A tisztviselőket mindig bizonyos tulajdonok kívántatnak meg; ha őket minden kijelölés nélkül korlátlan joggal fogja a képviselő testület választani, e szükséges tulajdon mellőztetvén, alkalmatlan egyének kezébe játszandja a pártoskodás a hivatalokat. Van ugyan panasz a főispáni kijelölés ellen is, de ezen panaszos esetekben a fő ispáni kijelölés mindig nagyobb kitérőseket tartóztatott vissza. Szükség tehát a főfelügyelést olly független férfira bízni, ki a törvényt saját lelkiismeretét követve boldogítsa a várost. Szólok tudja, hogy aggodalom uralkodik a kormány tapintata ellen a kinevezésekben. Ő ezen aggodalmat alapatlannak látja. Előszlatta ezt a kormány, midőn alkotmányos elveknek hódolva, olly egyéneket nevezett ki fő hivatalokra, kikhez a megyékben is bizodalom csatlakozott. Történetek ugyan tévedések a kormány részéről, midőn azt gondolta,

hogy a ki megyéjében jó jegyző, jó alispán, jó követ, az jó királyi hivatalnok is leendő, e hitében a kormány gyakran csalódott, de vele együtt csalódtak ezeken. Nem csófolá-e meg a kormány újabb kinevezései által azon hiedelmet, hogy ő csak egy színezetből nevezi a felsőbb hivatalnokokat? Nem gátolják-e a kormányt kinevezésében magok a megyék, követeiktől kívánt eskü által? Azonban mindig az assimilatio eszméje hozaték fel a városok rendezésének kérdéseiben, miért nem követtetik az jelen kérdésnél is? — Ezek ellenében a szerkezet védelmére egy megyei követ előadja, mikép minden jól rendezett községben csak annyi tisztviselőt kell alkalmazni, mennyi mulhatlanul szükséges; ha kevesebb a tisztviselő, a közigazgatás szenved; ha több, kötelességei ninosenek 's fizetése felesleges teherrel jár. A javasolt fő kormányzó hivatal csak a nagyravágyást fogja növelni, pedig a nagyravágyás most is nagy hibánk. Szólok nem tart a pártoskodás veszélyeitől, megóvandja ezektől a városokat a felettök örökös nyilvánosság, mely az elkövetett rendtelenségeket idejében fogja a Helytartótanács tudomására juttatni, midőn ennek közbejötté által még könnyen helyrehozhatók. Sz. megye követével kezét fog abban, hogy a kir. biztosok a végrehajtó hatalomnak legrosszabb organumai. Tapasztalták ezt törvényhatóságaink többiben, különösen a kir. városok. Szólok kérdi: mi jót eszközölhet tisztújításon is azon főkormányzó, kinek nem áll érdekében a rend fentartása, ki csak a kormány bizonyos politicai czéljainak eszköze. Ő nem csak gazdasági tekintetből ellenzi a főkormányzói hivatalnak kir. városokban leendő felállítását, de azért is, mivel ő ezáltal az erkölcselenség körét is tágulni látja. — Egy városi követ, a városokat minden kül befolyástól menten kívánta hagyatni, annyival inkább, mivel az indítványozott kormányzó hivatal a városokat gyámság alatt tartaná. Pártoktól ő legkevesebbet sem tart, ha azok egy felsőbb hatalom háta mögé nem búnak; épen ez ölné el az ellenkező pártokat. A kir. városok eddigi közéleté e-löggé tanusítá, hogy a királyi biztos nélküli tisztválasztások rendszeren csendesek, ezek ellenben mindig zavarosok valának. — Másik városi követnek küldött tíz évi folytonos tapasztalás tanítá megismerni a kir. biztosok által gyakorlott felsőbb felügyelés káros voltát. Azért kívánja a kir. városokat eddigi független állapotukban meghagyatni. Kir. biztosok rendszeren ismeretlenek a körülményekkel, 's e mellett részrehajlók; a kir. városok felett rendszeren nyomasztólag állanak; kitűzött körülmények által, eltávozva önkényes tetteik által a várost zavarba veszerlik; kedvenceikért a valódi honfakat nyomják. A csend- és rend fentartását eszközölheti maga a képviselő testület is: ugyanezért ellenzi a főkormányzói hivatal felállítását. — Egy megyei követ emlité még, mikép szánandó állapot, hogy a végrehajtó hatalom organumai iránt örökös rettegésnek kell lenni. Ő ezen végrehajtó hatalom organumait nemzetiségünk iránti vonzalmánál fogva is hajlandó minél inkább kevesíteni; 's a főkormányzói hivatalnak ellene szavaz. Szavazatra kerülvén a tárgy a főkormányzói hivatal mellett következő tíz megye: Szabolcs, Szepes, Bihar, Krassó, Liptó, Somogy, Baranya, Fehér, Esztergom, Szerem; a többi ellen szavazott. Szerkezet ellen azonban felhozatott, hogy a 376 § értelmében minden tisztviselőnek 's így a polgármesternek is le kellett venni tisztújítás előtt hivataláról mondani, a lemondott polgármester tisztújítást nem tarthat; erre nézve határozatba ment, hogy a közgyűlés a tisztválasztás megtartása végett különös előlülöt választand, ki azon tisztújítás alkalmával semminemű hivatalt nem vállalhat. — A 367 §-ban érinteni fog, hogy a városban vagy környékén közel tartandó vásár a tisztújítást hátrább veheti. — A 368 §. helybenhagyatott. — A 369. §. a) pontja, melyben a fő és közbirák 's tisztí ügyvédek választására nézve ügyvédi hitlevél kívántatik, ismét vitára adott alkalmat. Egy megyei követ ezen a) pontra megjegyzé, hogy a bírónak nem szükség ügyvédi hitlevéllel birni; mivel sok ember van az életben, ki ezzel nem bir 's mégis alkalmasnak képezé magát a bíróságra. E pont megállhatna, ha a bírakat felső kinevezés alá bocsátanók, de midőn a képviselő testület maga fogja őket választani, meg tudja ez bírói képességeket is itélni; különben is ezen rendelkezés csak a választást korlátozná, holott közpéldabeszéd, hogy a jó ügyvéd nem mindig jó bíró; mert az ügyvéd megszokta az ügyeket mindig feloldalról tekinteni, mit bírónak tenni nem szabad. Egy városi követ megjegyzé, hogy ezen pont rendelkezésének a kisebb városok pénzhány miatt meg sem felelhetnek, annyival is inkább, mivel a benszülöttek közül kevés bir ügyvédi hitlevéllel 's így küllakosokat kellene beédesgetni a városba. De kis városban mire való is lenne e roppant költség, hol évenként két három per fordul elő legfeljebb is. Ő elégnék látja a bíróra néz-

ve, hogy törvénytudó legyen. Felhozatott még a szerkezet ellen, hogy a főtörvényeszeknél sem ritkák az ügyvédi vizsgálatot ki nem állott bírák, 's hogy a szerkezet védői és ellenzői közt csak az a különbség, hogy amazok 3 kir. táblai ülnökre, ezek pedig a képviselő testületre kívánják bizni annak megítélését, ki bir kellő jártassággal a törvénytudományban. Volt, ki elégnék tartá az iskolai bizonyítványt. — Ezek ellenében felhozatott, hogy a bíróban mindenesetre főkellék a törvények tudása, 's ez magábanvéve nem látható, hacsak ügyvédi hitlevél által nem tétetik láthatóvá, 's ha a tisztí ügyvédek, kik csak véleményt adnak, megvizsgálandók: mennyivel inkább meg kell vizsgálni a bírákat, kik itéletet hoznak. Ezért vettek a váltótörvényeszeki bírák is vizsgálat alá. A szerkezet az előbbi vélemény értelmében módosított; két pont alakulván az a) pontból, melyek egyikében a fő és közbirákra nézve megkívántatik a törvénytudás; másikában a tisztí ügyészekre nézve az ügyvédi hitlevél. — A következő §ok a 373. §-ig helybenhagyatottak. Ezen §-ban a sors helyébe második szavazásnál egyszerű többség tétetett. A következő §ok a 379. §-ig kevés szerkezeti módosítás mellett meghagyatottak. Ez utóbbi § is helybenhagyatott azon világosító módosítás mellett, hogy kik jelenleg a városi törvényhatóságoknál mint örökös hivatalnokok szolgálnak, azok jelen törvényozikkely értelmében tartandó első tisztválasztás alkalmával, hivatalaikra akár választatnak meg akár nem, jelen fizetésüket mindenesetre éltök hosszágig megtarthassák, ha színté a következő 2. vagy 3ik tisztújítákor hivatalaikból kimaradnának is. A 380 és 381. §§. is helybenhagyatottak, 's az ülés eloszlott.

Országgyűlési rövid közlések.

November 4kén tartván a 95d. kerületi ülés, az elnök jelenté, hogy ezentúl a köziratok Pálffy hg felső teremében fognak tartatni. — Egy megyei követ sürgeté a nemesi terhek igazságos kivetésére szükséges kulcs kidolgozását. — Folytatott azután a kir. városokról szóló törv. czikk tárgyalása, 's a polg. őrsereg-ről szóló IV. rész a 382 §-tól 386 §-ig némelly eredménytelen észrevételek mellett helybenhagyatott. A főfelügyeléről szóló Vd. rész 387 §-ról 396 §-ig két már érintett pont kihagyásával. A kir. díjról 's országgyűl. rendkiv. adózásról szóló VI. rész is a 391 §-tól 394-ig szinte némi szerkezeti módosítás mellett helybenhagyatott. A 394 §. homályosnak találtatván nagy részben módosított. — A kir. városok országgy. szavazatáról, a követválasztásról 's országgy. utasításokról szóló VII. rész tárgyalása későbbre halasztatott. Fölvétetett a díjakról szóló VIII. rész. — Itt egy megyei követ indítványt tön egy díjpénztár iránt, de végre ezen indítvány szavazatra bocsátatván, az 24 szóval 23 ellen megbukott. A 436d. §-ban elősorolt díjak némi kihagyásokkal 's leszállításokkal a 18. pontig helybenhagyatottak.

November 6kán 96d. kerületi ülés, melyben a díjakról szóló VIII. rész még hátralevő pontjai és §§. szinte némi kihagyások 's alább szállítások mellett helybenhagyatottak. A IXd. részben foglalt utasítás a jelen rendszer életbe-léptetéséről változás nélkül meghagyatott. — 'S így be van végezve a városokról szóló törv. czikk kerületi tárgyalása.

Ugyan e napon (nov. 6kán) A nm. Főrk mai napon tartott országos ülésökben folytatott, és bevégzetett a mintabörtön körül tett indítványok tárgyalatása, 's eredménye lön gr. A. Gy. javaslatának a m. Fő Rk többsége által lett elfogadatása.

Magyarpartvidék. Fiume Az Eco közli, hogy oct 26kán délelőtti tizenegyedfél órakor bocsátott vízre a helybeli hatóságok jelenlétében a martinschizzai hajógyárból Baccareich és társa azon 12,000 mérőnyi, legdiszeseb 's legbiztosabb alkotású hajója, melyet a nmgu Helytartótanács megegyezésével BUDA fővárosunk nevével ékesített. A nagyon tisztelendő tersattoi plébános adta előtti napon a hajóra a szent kenet áldását 's megkeresztelé. Folytonos volt ujjongása 's éljenzése az összedült népségnek, mely a vízrebocsátás ünnepélyére gyülekezett, hogy lássa az első, egészen nemzeti jellemmel felruházott járműt, mely nemzetünk hírét messze partokra viendi a kereskedésben.

Külföldi hírek.

N. Britannia. Többen az O'Connellal vádlottak közül oct. 19kén a dublini rendőrhivatal előtt hamis eskürről vádlották Hughes gyorsíró, a kormány tanuját. Ez ugyanis vallomásában esküvel állítá, hogy Barrett az oct. 9kén Abbey-Streeti színházban tartott repealgyűlésben, 's az utána következett lakomán jelen volt, holott Barrett azon időbeni másuttalát 13. tanuval képes bebizonyítani. A rendőrhatalóság a vádlókat oda utasítá, hogy várnák be

dolguk kimenetelét, minthogy csak ekkor lehet a hamis esküvőt pörbe fogni, egyébiránt a dolgot nem is elibe tartozónak mondá. Barrett törvényes uton akarja a hatóságot vádjának elfogadására kényszeríteni.

Irlandi tudósítások szerint a nép itt csendesen van ugyan, az utóbbi kormányrendszabályok azonban csak a repealügy előmozdítására szolgáltak, minthogy az addig ügryhideg vagy ingadozó catholikusok közül is most már igen sokan a repealhez csatlakoztak. — Oct. 19re viradóra Limerick, Clare és más grófságok hegyein tüzelek valának láthatók. Mit jelentenek ezek, tudni nem lehetett; de az e vidékekbeli falun lakó protestánsok nagy rettegésben voltak. Az oct. 23ki dublini lapok szerint O'Connell e napon nyitá meg a repealegyesület pénzből épített kibékülési csarnokot, mely mint tudva van az ir parlamenti házat ábrázolandja. — A rebeccaita zendületben résztvevő személyek elítélésére kinevezett bizottság, eljárását csak pontardulais-i vétségek miatt befogott rebeccaitakra, valamint a négy Morgan testvérekre és egy bizonyos Lewisre irányozandja, a többiek ellen pedig majd csak tavaszkor fog a pör megkezdetni. Swanseabben a minap több gyújtogatás történt. A Londonbul ide küldött rendőrlégénység nyomozással és fogdozással foglalkodik; csak egy nap is már 3 rebeccaitát fogtak el.

Spanyolország. A tanács oct. 17kei ülésében a saragossai választások voltak szőnyegen. Gróf Campuzano ugy nyilatkozott, hogy nem ismerhetni el azon tanácsbelieket, kiknek megválasztásába a képviselendő tartomány fővárosa be nem folyt; azért, ugymond, ha a választás a szerint, mint azt a vizsgáló bizottság javasolja, jóváhagyatnék, ez által a főváros egyik legszebb előjoga lenne megsértve. — A Corresponsal dicsérve említi az egyetértést, mely a két törvényhozó testületnél uralkodik, 's kívánja hogy ez folyvást így legyen, minthogy főképp ettől függ az ország békéje. A Gaceta is kibékülésről beszél. „Az 1843ki cortes, ugymond, nagy érdemet szerzend magának az ország körül, egyetértése által a nyilvános békét és a spanyolok jólétét biztosítván.“ Az ellenzéki lapok azonban másképp beszélnek.

Minthogy a barcelonaiak Garcia ellen irányzott álguyikkal itt több egyedet meggyilkoltak, a főkapitány a fölkelőktől elfoglalt pontra ezer bombát és granátot lövetett. Barcelonában teljes rendtelenség uralkodik. A junta a magánosok posztó-, réz-, és éléstárait még mindig fölnyittatja és kirabolatja. — Prim oct. 25kén ujra elkezdte Geronára a tüzelést; Pedro külvárost elfoglalt 's 26án a tüzelést tovább folytatta. Ugyane nap Martell 250. legényével indult el a figuerasi kikötőből.

A törvénykönyv kidolgozására kiküldött választmány szorgalmasan munkálkodik; sokat remélnek e munkálattól, mely Spanyolországnak eddigi tarka törvénygyűjtését, 's tartomány szerinti különbségeit a régi törvények alapján, de a kor igényeihez alkalmazottan öszhangzó egészsze olvasztandja.

Saragossa több kóbor csapatokat küldte ki a vidék fellázítására, de azok mind megverettek, 's elszéledtek. Barcelonában a lázadók magántárházakat fosztogatnak ki, 's az árukat nyomoru áron elfecsérik. A várost körülzáró főkapitány csak a reusi gróf csapatait várja, hogy a várost ostromolja. A zendülés nem igen csábít híveket részére, mert átlátja a nép, hogy célja csak dúlás, fosztogatás 's a vezérkedők öngazdagulása. A városban mindazáltal sikerült a zendülőknek egy földűt utat építeni, melynek védelme alatt álguyikat a fellegvárval átellenes falakra vihetik.

Franciaország. Wallerstein hget, ki rendkívüli küldetésben ment Párisba, oct 26kán mutatá be a királynak a párisi bajor követ. Ő felsége félóraig beszélgetett velök. A fr. cabinet a dologban nem adhat addig határozott feleletet mig Anglia és Oroszországgal szót nem vált. Időközileg Londonba menend Wallerstein, küldetését itt is teljesítendő, honnan Párisba térend vissza, mint központjába a Bajorország és három védhatalom közti alkudozásoknak.

A vallásügyi vagy is inkább vallásos oktatási vizsgálkodás a papság és collegium közt ismét felújult, 's pedig élénkebben, mint valaha. A lyoni érsek-bibornok Bonald azon minapi nyilatkozatához, hogy megvonandja részvétét a collegiumi tanítástól, Langres és Chalons püspökei is járultak. Ezen visszavonulás tudomás szerint azon alapszik, hogy a collegiumok oktatását a papság nem tartja eléggé vallásos és erkölcsösnek, sőt nyilvános csalást lát abban, hogy a növendékek külszinre vallási oktatásban 's felszínés gyakorlatban részesítettven az altanítók által, azután istentagadó philosophia okoskodásával áltakra vezéreltetnek. Illy ellenkező 's zavart oktatásmódra nem akar már segédkezet nyújtani az említett három főpap; 's azt hiszik, hogy Franciaország egyéb püspökei is e rendszabályhoz csatlakozandnak. A lapok e tárgy felett nagy ingerültséget mutatnak; legnyugodtabban ugyan, de mégis eléggé élesen nyilatkozik ez iránt a J. des

teend a papság, ha a kamarák a clerus tartására szánt 30 milliót az országos költségvetésből kitérőlnék? az Univers azt feleli, hogy azon esetre Franciaország catholikusai ama 30 milliót egyenesen szolgáltatták a főpapok kezeibe, kik ismét a szegények közt osztják el, a helyett, hogy most ez átadást a kormány kezeli; a szegények, ugymond e lap, épen nem szenvednének rövidséget.

Olaszország. A szent atya lakását a Quirinalból a Vatican palotába tette át, mint a hol télen átlakni szokott. A napokban már számos audientiát is adott itt. — Anconában véres katonaveszekedés volt, melyben többen éltöket veszték, és igen sokan kisebb 's nagyobb sebet kapván, a kórházba vitettek.

Rómában oct. 19ke körül olly nagy szélvihar dühöng, minőt ott az év e szakában ritkán láthatni. A pápaság némelly helységeiben földrendást tapasztaltak.

Németország. A görög események következtiben kenyér nélkül maradt bajor eredetű katonatisztek fölségelésére Bajország nagyobb városában pénzsegedelmet gyűjtének. Liszt hazánkba is, ki jelenleg Münchenben mulat, a kir. udv. színházban e végre egy hangversenyt adott. —

Görögország. A szeptemberi ministerium Koloctronis vezérőrnagyot az országból száműzte minthogy a királyhoz hű maradt, 's több főemberrel egyesült, a tron jogait a nemzeti gyűlésben ótalmazni, és azon volt, hogy a nemzeti gyűlés Aegina szigetén tartassék, miszerint a zendülők abba bele ne folyhassanak.

Sept. 11/23kán Patrasban még minden fegyverben állott; a lakosok fegyverfogásra 's az alkotvány kihirdetésére az egész környékből elő voltak szólítva, 's azzal kecsgettek őket, hogy ezentul adót nem fizelendnek 's az álladalom földjei köztük föl fognak osztani. A városban egy féktelen népesoport állott össze, 's a békés lakókon zsarnokoskodott; a kormányzót agyonkövezéssel fenyegették, 's lakának ostromlása alatt egyik gyermekét egy kődobással veszélyesen megsértették; a kikötő kapitányának ablakait behajították, 's maga is csak nagynehezen menekülhetett meg a személyes méltatlanságtul. És miért történtek ezek? mivel kötelességet mindkettő hiven teljesíté, 's nem osztozott a lázangok szándokában.

Északamerikai egyesült statusok. A Clipper gőzösnek, épen midőn Bayousaraból kiindulni szándékozott, gőzűstje szét pattant, 's a hajót a rajta volt utasokkal együtt a légbé röpíté. Több holtest olly rettenő erővel esett a házak födelére, mintha álguykból lövettek volna ki. A testek közül még több oda van.

Keletindia. Miután a rendkívüli hőség, mely miatt az angol sergek sokat szenvedtek, valamivel alább szállott, az égalj igen egészséges és kellemessé lön. A Jacob kapitánytól megugrott Amir Mir Schir Mahomed, mint mondják, az Induson át a murrik vagy buhtik törzsköéhez illant. A kisebb főnökök nagyobb részt mindnyájan meghódoltak az angol kormányzónak, és hűbéri esküt tőnek. Napier kijelenté előttük: hogy ha nekik tetszik, Anglia ellenségei maradhatnak ugyan, ha azonban fegyveresen fogatnak el, velök mint pártütőkkel fognak bántani. A Sindben állomásozó hadsereg, 16,500—20,000 főig fog szaporíttatni. Lahore ország állapotja még mindig nyugtalanító 's félhetni, hogy benne polgárháboru fog kiútni.

America. Floridának egyik felvirágzó parti városát Port-Leont sept. 13kán iszonyú szélvihar majd egészen semmivé tette. A város minden árutárai felromboltak, csak egyetlen egy maradt félig meddig roncsolatlan. A lakosok legtöbbjei csak a meztelen életet mentheték meg. A veszteség megmérhetlen.

Egyesületi közlés.

A vakok pesti intézete javára f. övi october hónapban történt kegyes adakozások pengő pénzben; Szabad kir. Szakolca városa 39 fr. 48 kr. Nitta Mária, született Dona asszony hagyomány 20 fr. Mencsik Benedek pesti aranyozómester hagyomány 10 fr. Liptay Anna legátuma Pesten 5 fr. öszvesen 65 fr. 48 kr. pengőben. Költ Pesten november 15ő napján 1843. Gömör y Károly m.k. pénztárnok.

Hirlapi kalászkok.

Pesti Hirlap (297. sz.) Vezércikket nem közöl. — „Önadóztatási példa“ című cikkben felsorollatnak a francia municipalitásokat illető némelly törvények, annak megmutatására, hogy ott önhatóságilag nem vethetnek ki magokra adót. Ez csak a dolog valódi állásával megismertkedés végett hozatik fel: a külföldre hivatkoz

példák dolgában. Egyébiránt a korlátlan adóztatási elv ellen nyilatkozik e cikk a városrendezési ügyet érdeklében, mert illy elv létesítése által egyszersmind a házi adó kérdése megbuktattatnék; 's ezen — a P. Hirlapot tekintve igen nevezetes — szavakkal végződik a cikk: „A korlátlan eszméje, monarchicus országban, vagy anarchia, vagy chimaera 's öncsalódás.“ — Másod cikkül „Napoleon nézetei a zsidó ügyről“ cím alatt némelly e tárgyra vonatkozó pontok közölletnek, melyek a zsidók polgárosítása mellett szólnának, — de mégis szigorún véve azt mutatják, hogy hát Napoleon sem szabadította fel egyenesen a zsidókat, hanem megkivánta a zsidóknak a statushozi simulását. Napoleon derek fi volt, mért akarnánk mi jobb statusférriak lenni? 'stb. 'stb.

Jelenkor. (88. sz.) „Két garas XVII.“ Ismét említi a ns gróf, mikép ő ezelőtt egy évvel a P. Hirlap szerkesztőjét nem személyességből, hanem azért támadta meg, mert az e hont, t. i. annak legszentebb érdekeit támadta meg. Elmondja, mikép a rohanó párt az „okszérinti haladás“ elvét az által gondolta neveltségessé tethetni, hogy azt fontolva haladásnak nevezte, mintha bizony nemzetgeneratioi ügyben a fontolatlan haladás volna czélszerűbb. Előadja, mikép csatlakozott azon reményében, hogy a P. Hirlap szerkesztője 's főbb ügytársai közelednének egy lépéssel hozzá; előadja, mikép csak az által leginkább tartotta tekintetreméltónak őt, mivel a legszájasabb pártnak vezére, mely ha építeni nem is, de rontani tud. Ennek folytában több igen nevezetes keserűséget mond el a gróf, melyek azonban inkább a pártot, mint a vezért akarják sújtani. Folytatólóg illy értelemben szól, mennyiben t. i. illy szük kivonathan a legfőbb sarkgondolatokat érinthetni. — „Ha a hont investálni akarjuk, ki kell lépni a cselekvés a positivitás mezejére; itt csak aránylagos vállvetés adhat biztos irányt; ez, 's mivel tehetős osztálybeliek csak igen gyéren agítáltak mellette, bírta őt tervének leplezetlen kitérésára; a mindene 's bármikép fizetésrei készségét, saját személyét illetőleg csak azért nyilvánította, hogy erős szándékát megmutassa, mikép a nemfizetési hátulsó kapun való kisurranást egészen elzárta maga előtt. Két eset adhatá magát elő, vagy elejti a tárgyat, 's az adó ügyét érlelésnek hagyja át, vagy ereje's tehetsége szerint mindent elkövet annak életbe léptetésére. Ezt pedig attul függeszté fel jobbadán, mikép fogná tervét fogadni a p. hirlapi párt; 's pedig azért, mert tervének létesítésére vármegyei majoritás kell, hogy a Rk. tábláján keresztül vivhassa magát; a jelen izgatott körülményekben pedig egy egy szájakodó p. hirlappárti szókob szokott megyékben majoritást csinálni. Illy megyei majoritás annál szükségesebb, mert a kormány nem fog a terv mellett agítalni, nem a nagyobb birtokosok, vagy csak igen csekély része, nem a köznemesség, ha csak jó szándékkal saját jövedő haszná iránt illőleg fel nem világosították, nem végre a kiváltságtalan osztály, mert ez nem agítálhat. E négy adatra építve eljárását igen helyén látja, hogy illy körülmények közt épen nem szabad az ellenséget átmálni, miért is ő tervemmelletti további működését főleg a p. hirlappártiak rokonszenvétől függeszti fel. Ennél fogva a P. Hirlap szerkesztőjét is felszólítja ismételve, lépjen fel nyíltan ellene, vagy segítse ápolni öszintén ez életfát. 'S végül felszólítja, nyilatkozzék egyenesen: mi mellett van ő, az adó, vagy inkább pártja mellett-e? —

Nemzeti Ujság. (141. 142.) „Egy kis taglalás 's igénytelen javaslat“ folytatása; mely a körül forog; hogy nem az levén a cél, hogy minél többet termeszte, minél drágábban adhassunk el: hanem inkább minél többet minél olcsóbban, fő feladatul a műveltséget tüzi ki, mert különben a tunya iszákos ember, ha több jövedelme van, még tunyább 's iszákosb lesz, sem földjét nem művelendi, sem az ipart fejlesre nem segitendi.

Hírök. (87.) A „Se“ szócskára való figyelmeztetés a megkezdett modorban bevezetetik. Melléklapjában érdekes cikk kezdetik meg illy cím alatt: „Mi oka annak, hogy a gymnasiumi ifjuság ölmrete sokak igényének meg nem felel? — Erre visszatérünk.

Erdélyi Hiradó. (87.) A vegyes házassági ügynek Magyarországoni állása bonczoltatik.

Mult és Jelen. (87.) Angolchinai szerződés és Irlandi mozgalmak töltik el Toldalékját. A 18 számú „Gyermekbarát“ „Hunyadi János“ életrajzát akarja nyújtani, mely azonban csak e nagy férfú tettesteinek száraz elsorolása. Igy nem készül életrajz gyermekek számára. A minap kezdett természettani cikk folytatatik.

Magyar Gazda. (89.) „A stájerországi gazdasági Társaság“ érdekes közlés Török Jánostól. Bujanovics mutatványa folytatólóg adatik.

Szerkesztő: Szenvoy József.

